

Sygn. akt III AUa 666/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 marca 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Polak
Sędziowie:	SSA Romana Mrotek (spr.) SSA Barbara Białecka
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 22 marca 2016 r. w Szczecinie

sprawy D. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 10 czerwca 2015 r. sygn. akt VI U 378/15

1. oddala apelację,
2. zasądza od ubezpieczonego D. K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Romana Mrotek SSA Anna Polak SSA Barbara Białecka

Sygn. akt III AUa 666/15

UZASADNIENIE

D. K. w dniu 6 marca 2015 roku złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddziale w S. wniosek o przyznanie prawa do emerytury nauczycielskiej.

Decyzją z dnia 30 marca 2015 roku organ rentowy odmówił ubezpieczonemu prawa do emerytury. W uzasadnieniu decyzji wskazano, że wnioskodawca nie posiada 20-letniego okresu pracy nauczycielskiej (udowodnił 19 lat, 11 miesięcy i 16 dni takiej pracy).

D. K. wniósł odwołanie od powyższej decyzji, domagając się jej zmiany i przyznania prawa do emerytury nauczycielskiej, a także zasądzenia od organu rentowego zwrotu kosztów procesu. Zarzucił, iż organ rentowy niesłusznie nie zaliczył do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu przeszkolenia absolwentów szkół wyższych, odbytego w Centrum (...) M. w okresie od 4 września 1989r. do 24 stycznia 1990r.

W odpowiedzi na odwołanie pełnomocnik organu rentowego wniósł o jego oddalenie w całości, podtrzymując argumentację przedstawioną w zaskarżonej decyzji, a dodatkowo zwracając uwagę, iż wnioskodawca nie rozwiązał stosunku pracy. W zakresie zarzutu niezaliczenia okresu odbywania przeszkolenia wojskowego do stażu pracy w warunkach szczególnych organ rentowy odwołał się do treści uchwały Sądu Najwyższego składu 7 sędziów z dnia 16 października 2013r., wydanej w sprawie o sygn. akt II UZP 6/13.

Wyrokiem z dnia 10 czerwca 2015 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy ustalił, że D. K. urodził się (...). Przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego i nie złożył dotychczas wniosku o wykreślenie go z rejestru członków otwartych funduszy emerytalnych, z jednoczesnym przekazaniem do budżetu państwa środków pieniężnych zgromadzonych na jego rachunku w otwartym funduszu emerytalnym.

Ubezpieczony posiada wykształcenie wyższe, w dniu 4 lipca 1988 roku ukończył studia na Wydziale (...) (...) w zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej.

Poczynając od 1 września 1988r. D. K. został zatrudniony na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony na stanowisku wychowawcy w Specjalnym Ośrodku Szkolno- (...) w N.. Pracę tę nieprzerwanie wykonuje nadal; nie rozwiązał dotychczas stosunku pracy z tym pracodawcą. W okresie zatrudnienia, po 14 listopada 1991r., korzystał z zasiłków chorobowych w okresach: od 4 do 6 maja 2001 roku, od 20 do 31 lipca 2001 roku, od 28 do 31 października 2002 roku, od 31 stycznia do 15 lutego 2004 roku, od 3 do 6 grudnia 2004 roku, od 23 do 29 marca 2005 roku, od 18 do 23 października 2006r., od 16 do 22 grudnia 2010r. oraz w okresie od 22 do 26 października 2012r. Ponadto w dniu 2 maja 2010r. ubezpieczony korzystał z urlopu bezpłatnego.

W okresie od 4 września 1989 roku do 24 stycznia 1990 roku D. K. odbywał – jako absolwent szkoły wyższej – przeszkolenie wojskowe. Zarówno przed rozpoczęciem przeszkolenia, jak i bezpośrednio po jego zakończeniu wykonywał pracę w warunkach szczególnych jako nauczyciel w Specjalnym Ośrodku Szkolno- (...) w N..

Sąd Okręgowy wskazał, że przedmiotem sporu w sprawie było ustalenie, czy ubezpieczony spełniał przesłanki do przyznania mu prawa do emerytury nauczycielskiej, określone w przepisach art. 88 ust. 1 i 2a ustawy z dnia 26 stycznia 1982r. - Karta Nauczyciela (tekst jednolity Dz. U. z 2014r., poz. 191 z późn. zm.). Zgodnie z treścią tych regulacji, nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, zaś nauczyciele szkół, placówek, zakładów specjalnych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich - dwudziestopięcioletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym, mogą - po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy (podkr. wł) - przejść na emeryturę (art. 88 ust. 1). Nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r. zachowują przy tym prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek, jeżeli:

1. spełnili warunki do uzyskania emerytury, określone w ust. 1, w ciągu dziesięciu lat od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.jedn. Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353, z późn. zm., dalej jako: ustawa emerytalna), z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy, oraz

2. nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa (art. 88 ust. 2a).

Sąd Okręgowy zaznaczył, że w myśl przepisu art. 3 pkt 1 Karty Nauczyciela, ilekroć w ustawie jest mowa o nauczycielach bez bliższego określenia - rozumie się przez to nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w przedszkolach, szkołach i placówkach wymienionych w art. 1 ust. 1 i 1a. Przepisy te mają więc zastosowanie również do ubezpieczonego.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony nie spełnił wszystkich ustawowych, równorzędnych przesłanek wymaganych do nabycia prawa do emerytury. Wskazał, że do dnia wydania zaskarżonej decyzji ubezpieczony nie rozwiązał stosunku pracy łączącego go z dotychczasowym pracodawcą.

Wskazał, że kwestię obowiązków rozwiązania stosunku pracy przy ubieganiu się przez nauczyciela o przyznanie prawa do emerytury rozstrzygnął już Sąd Najwyższy, między innymi w wyroku z dnia 20 listopada 2008r. (sygn. akt I UK 104/08, Lex nr 489009), w którym wyraził pogląd, że nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948r., a przed dniem 1 stycznia 1969r., zachowują prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek, jeżeli w ciągu 10 lat od wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych spełnią warunki określone w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, a warunek rozwiązania stosunku pracy zostanie przez nich wypełniony po dniu 31 grudnia 2008r. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że założenie możliwości uzyskania przez nauczyciela statusu emeryta z mocy samego prawa z chwilą spełnienia warunku dotyczącego okresu zatrudnienia, przy dalszym pozostawaniu w stosunku pracy nie jest uzasadnione, gdyż art. 88 Karty Nauczyciela zakłada pewną procedurę przechodzenia na emeryturę. Nauczyciel nie staje się emerytem z mocy samego prawa, lecz na skutek własnego działania, przez wyrażenie woli przejścia na emeryturę poprzez wniesienie wniosku do właściwego organu oraz przez rozwiązanie stosunku pracy. Sformułowanie przesłanek przejścia na emeryturę w art. 88 ust. 1 wyraża tę zasadę wystarczająco jasno; chodzi o określenie, że nauczyciele, jeżeli mają wymagany okres zatrudnienia, to "mogą - po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy - przejść na emeryturę". Z takiego określenia nie wynika możliwość uzyskania prawa do emerytury z tytułu wypełnienia wyłącznie warunku stażu. Podobne stanowisko Sąd Najwyższy zajął już wcześniej w wyroku z dnia 17 kwietnia 2008 roku, w sprawie II UK 194/07, opubl. Lex nr 490383. Sąd Okręgowy pogląd ten w pełni podzielił.

Sąd Okręgowy stwierdził, że ubezpieczony – urodzony w (...) roku - uzyskałby prawo do emerytury jedynie wtedy, jeżeli w ciągu 10 lat od wejścia w życie ustawy emerytalnej (tj. do dnia 31 grudnia 2008 roku włącznie) spełniłby warunki określone w przepisie art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, a następnie rozwiązał stosunek pracy. Skoro zaś stosunku pracy nie rozwiązał, brak było podstaw prawnych do przyznania mu prawa do emerytury nauczycielskiej. Już więc z tego względu jego odwołanie musiało zostać oddalone.

Sąd Okręgowy dodatkowo zbadał także i to, czy D. K. spełnił drugą z przesłanek wymaganych do przyznania jej prawa do emerytury – czyli legitymowanie się określonym przepisami stażem pracy nauczycielskiej. Ubezpieczony domagał się bowiem zaliczenia do tego stażu okresu odbywania przeszkolenia wojskowego. Sąd Okręgowy zajął się tą kwestią, gdyż było to możliwe bez powodowania przewlekłości postępowania; ocena spełnienia przez ubezpieczonego tego wymogu wymagała bowiem wyłącznie zinterpretowania obowiązujących w tej mierze przepisów.

Sąd Okręgowy wskazał, że przepis art. 88 ust. 1 ustawy – Karta Nauczyciela, w oparciu o który ubezpieczony domagał się przyznania prawa do emerytury, z mocy art. 32 ust. 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych należy do systemu emerytalnego i do interpretacji użytych w nim pojęć - "okres zatrudnienia" i "wykonywanie pracy w szczególnym charakterze" - stosuje się definicje obowiązujące w tym systemie. Sąd Okręgowy zauważył, że wprawdzie w art. 32 ust. 5 ustawy emerytalnej mowa jest o nauczycielach urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949r., to jednak – w myśl regulacji zawartej w przepisie art. 46 ust. 1 tejże ustawy – ma on zastosowanie także do osób urodzonych, tak jak D. K., po dniu 31 grudnia 1948r. a przed dniem 1 stycznia 1969r. W zakresie warunków przechodzenia na emeryturę osób wykonujących pracę w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze przepis art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach odsyła do przepisów dotychczasowych, czyli przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W tym rozporządzeniu zawarte są definicje obu pojęć. I tak, za okres zatrudnienia uważa się okres liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do

okresu zatrudnienia (§ 3), natomiast okresami pracy są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (§ 2). Pierwsza definicja została zmodyfikowana ustawą z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), która weszła w życie z dniem 15 listopada 1991 r. Ustawa ta zastąpiła dotychczas używane określenie - okresy zatrudnienia, równorzędne i zaliczalne do okresu zatrudnienia - określeniem - okresy składkowe i nieskładkowe oraz okresy pracy w gospodarstwie rolnym (art. 6). Tymi samymi pojęciami operuje obecnie obowiązująca ustawa o emeryturach i rentach, przy czym okres pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy uważany jest za okres nieskładkowy (art. 7). W związku z tym odnoszące się do D. K., a zawarte w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela określenie "dwudziestopięcioletni okres zatrudnienia" należy rozumieć jako sumę okresów składkowych, okresów nieskładkowych w limicie 1/3 okresów składkowych (art. 5 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach) oraz okresów uzupełniających - prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w nim (art. 10 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach).

Druga definicja, dotycząca okresu pracy w szczególnym charakterze, aż do 1 lipca 2004 roku opierała się wyłącznie na treści przepisu § 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. i wymagała, aby praca w tym charakterze była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Za wykonywanie pracy w szczególnym charakterze uważano przy tym również przerwy w pracy spowodowane różnymi przyczynami, czy to leżącymi po stronie pracodawcy, czy wynikającymi z przepisów (urlop wypoczynkowy, niezdolność do pracy z powodu choroby), za które pracownikowi wypłacono wynagrodzenie. Definicja ta została jednakże zmieniona ustawą z dnia 20 kwietnia 2004r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 121, poz. 1264), która weszła w życie w dniu 1 lipca 2004r. Został nią dodany do ustawy o emeryturach i rentach przepis art. 32 ust. 1a w brzmieniu: "przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się 1) okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, 2) okresów, w których na mocy szczególnych przepisów pracownik został zwolniony ze świadczenia pracy, z wyjątkiem okresu urlopu wypoczynkowego".

Ponieważ omawiany przepis wprowadził istotną zmianę w stanie prawnym, koniecznym stało się uznanie, że może on mieć zastosowanie wyłącznie do stanów powstałych po jego wejściu w życie. Jeżeli zatem zaskarżona decyzja została wydana już pod rządami tego nowego stanu prawnego, to wystąpiła niemożność zaliczenia okresów zasiłkowych do stażu pracy nauczycielskiej ubezpieczonego, gdyż przepisy aktualnie obowiązujące nie dawały ku temu żadnych podstaw. Okresy te mogłyby podlegać zaliczeniu do owego stażu jedynie wówczas, gdyby – według stanu na dzień 30 czerwca 2004r., tj. w ostatnim dniu obowiązywania przepisu art. 32 ustawy emerytalnej w jego dotychczasowym brzmieniu, ubezpieczony spełniał łącznie wszystkie przesłanki, o jakich mowa w przepisie art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela. Wówczas można byłoby mówić o nabyciu przez niego prawa do emerytury nauczycielskiej pod rządami dawnych przepisów, przy czym prawo do tej emerytury powstałoby ex lege, zaś jedynie jego realizacja zostałaby przesunięta w czasie do momentu złożenia przez ubezpieczonego stosownego wniosku (art. 100 ust. 1 oraz art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej).

Na takim samym stanowisku stanął również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 maja 2005 r., II UK 219/04, OSNP 2005, nr 22, poz. 361. Ustalony w tamtej sprawie stan faktyczny dotyczył bowiem okresu sprzed wejścia w życie nowelizacji ustawy emerytalnej z 2004 roku i w oparciu o ten właśnie stan faktyczny Sąd Najwyższy sformułował tezę, na którą powołała się ubezpieczona. Sąd ten, podkreślając, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, warunki nabycia prawa do wcześniejszej emerytury muszą być spełnione łącznie w chwili wydania decyzji przez organ rentowy, miał na myśli spełnienie przez ubezpieczonego wszystkich przesłanek na dzień sprzed nowelizacji. Jego zdaniem jedynie wówczas można zaliczyć do stażu pracy nauczycielskiej okres niewykonywania przez osobę ubezpieczoną pracy po dniu 14 listopada 1991 roku, za które otrzymała ona wynagrodzenie lub świadczenie z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Wyrok ten nie ustanowił jednak żadnej ogólnej zasady, że w każdym przypadku, bez względu na datę wystąpienia z wnioskiem o przyznanie świadczenia emerytalnego, powyżej wskazany okres podlega zaliczeniu do stażu pracy w warunkach szczególnych. Powyższy sposób rozumienia owego przepisu był później

wielokrotnie przez Sąd Najwyższy potwierdzany, chociażby w wyrokach z 21 maja 2009r. (sygn. akt II UK 370/08, Lex nr 509021), czy z dnia 22 lutego 2008r. (sygn. akt I UK 228/07, OSNP 2009 nr 11-12, poz. 149).

Kolejną kwestią, która w niniejszej sprawie miała istotne znaczenie prawne było to, czy do stażu pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych należało zaliczyć D. K. okres odbywania przeszkolenia wojskowego od 4 września 1989r. do 24 stycznia 1990 r. W ocenie Sądu Okręgowego odpowiedź na to pytanie musiała być negatywna, a ubezpieczony wyprowadził błędne wnioski z treści wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 sierpnia 2014r., sygn. akt I UK 442/13, nie zwracając uwagi na istotną różnicę pomiędzy stanami faktycznymi niniejszej i tamtej sprawy.

W pierwszej kolejności Sąd Okręgowy zauważył, iż kwestia możliwości zaliczania czasu trwania zasadniczej służby wojskowej do stażu pracy w warunkach szczególnych była przedmiotem uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2013r., sygn. akt II UZP 6/13. Teza przywoływanej uchwały brzmi: „Czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. Nr 44, poz. 220, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.) zalicza się - na warunkach wynikających z tego przepisu - do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym.” W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy podkreślił, że „podstawy zaliczenia okresu służby wojskowej do okresu pracy w warunkach szczególnych (szczególnym charakterze), należy poszukiwać w przepisach normujących prawo do świadczeń, a więc obecnie w ustawie o emeryturach i rentach z FUS i rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (wcześniej w przepisach dekretu z 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin i ustawy z 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin), niemniej jednak nie może budzić wątpliwości, że w tym zakresie znajdują zastosowanie również przepisy normujące służbę wojskową, w okolicznościach sprawy ustawa z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP (...) oraz przepisy wykonawcze do niej, w tym zwłaszcza rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin.” Dalej – po szczegółowym przypomnieniu treści obowiązujących w minionych latach regulacji prawnych i zestawieniu ich z przepisami obowiązującymi obecnie – Sąd Najwyższy przypomniał, że „do oceny określonego stanu faktycznego, w tym zrealizowanego przed wejściem w życie ustawy o emeryturach i rentach, wywołującego określony skutek prawny, należy stosować przepisy obowiązujące w czasie realizacji tego stanu faktycznego (por. wyrok z dnia 20 marca 2013 r., I UK 544/12, w którym przyjęto, że dla kwalifikacji okresu zasadniczej służby wojskowej jako okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach, należy stosować regulacje prawne obowiązujące w okresie odbywania tej służby). Mając więc powyższe na uwadze uznał – odnosząc się do konkretnego stanu faktycznego, w którym orzekał – że skoro „w okresie od 1971 do 1973 r. szczególne uprawnienia żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową regulował art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony (w jego pierwotnym brzmieniu) i § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r.”, to nie można było pomijać, iż z „przepisów tych wynikała zasada, że pracownikowi, który we wskazanym terminie po zakończeniu służby wojskowej podjął pracę u pracodawcy, u którego był zatrudniony w chwili powołania do tej służby, okres służby podlegał wliczeniu do okresu zatrudnienia w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Ustanawiały więc one tzw. fikcję prawną, z której wynika, że pracownik zatrudniony w szczególnych warunkach, który po zakończeniu czynnej służby wojskowej powraca do tego zatrudnienia w przepisany terminie, zachowuje status pracownika zatrudnionego w szczególnych warunkach w rozumieniu § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w okresie pełnienia tej służby”.

Identyczne założenie, z powołaniem się na tę uchwałę, przyjął także Sąd Najwyższy w przywoływanym przez D. K. wyroku z dnia 5 sierpnia 2014r., sygn. akt I UK 442/13. W sprawie, w której ów wyrok został wydany, ubezpieczony odbywał służbę wojskową w latach 1972-1974, a więc w całości pod rządami przepisów ustawy o powszechnym obowiązku obrony w jej pierwotnym brzmieniu. Możliwość zaliczenia takiego okresu odbywania służby wojskowej do stażu pracy w warunkach szczególnych nie jest zaś już obecnie przedmiotem jakichkolwiek kontrowersji. Także Sąd Okręgowy w pełni podzielił poglądy wyrażone przez Sąd Najwyższy w przywołanej na wstępie uchwale składu 7 sędziów z 16 października 2013 roku.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy podkreślił, że D. K. odbywał przeszkolenie wojskowe jako absolwent szkoły wyższej (które to przeszkolenie istotnie, jak słusznie wskazywał ubezpieczony, może zostać potraktowane na równi z odbywaniem zasadniczej służby wojskowej) dopiero w latach 1989-1990. Oznacza to, że ubezpieczony nie odbył służby wojskowej w okresie, w którym obowiązywały regulacje stwarzające fikcję prawną pozwalającą na zaliczenie służby wojskowej do stażu pracy w warunkach szczególnych. Tymczasem ustawodawca w przepisie art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony w jej pierwotnym brzmieniu posłużył się właśnie formą dokonaną czasownika „odbywać”. Przepis ten brzmiał bowiem: „okres odbytej (podkreślenie własne) zasadniczej lub okresowej służby wojskowej zalicza się do okresu zatrudnienia, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem, pracownikom, którzy po odbyciu tej służby podjęli zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym byli zatrudnieni przed powołaniem do służby, albo w tej samej gałęzi pracy”. Oznacza to, że z dobrodziejstwa zaliczenia okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej do stażu pracy w warunkach szczególnych mogą obecnie skorzystać tylko te osoby, które odbyły ją (w znaczeniu: rozpoczęły i zakończyły, odbyły w całości) w czasie obowiązywania omawianego brzmienia przepisu, tj. do 31 grudnia 1974r. włącznie. Owa szczególna regulacja nie ma więc niewątpliwie zastosowania do D. K., a co za tym idzie, organ rentowy postąpił prawidłowo wyłączając okres przeszkolenia wojskowego ze stażu pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych.

Sąd Okręgowy wskazał również, że ubezpieczony nie spełnił także i trzeciej równorzędnej przesłanki wymaganej do przyznania mu prawa do emerytury. Do dnia zamknięcia rozprawy był bowiem członkiem otwartego funduszu emerytalnego i nie złożył wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na jego rachunku w tym funduszu na dochody budżetu państwa.

Mając wszystkie powyższe względy na uwadze, na podstawie przepisu art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., orzeczono jak w sentencji wyroku.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych złożył ubezpieczony. Zaskarżył wyrok w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

a) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, a mających wpływ na treść wydanego wyroku:

- poprzez uznanie, że ubezpieczony nie spełnił przesłanki uzyskania prawa do emerytury, gdyż nie rozwiązał stosunku pracy, a więc brak było podstaw prawnych do przyznania mu prawa do emerytury nauczycielskiej, podczas gdy w rzeczywistości nie było potrzeby spełnienia tej przesłanki przez ubezpieczonego, ponieważ jego roszczenie ograniczało się do ustalenia prawa do emerytury,

- poprzez uznanie, że ubezpieczony nie spełnił przesłanki uzyskania prawa do emerytury, gdyż jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego i do dnia zamknięcia rozprawy nie złożył wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na jego rachunku w tym funduszu na dochody budżetu państwa, podczas gdy z prawidłowo ustalonego stanu faktycznego wynika, iż ubezpieczony złożył oświadczenie o rezygnacji z członkostwa w otwartym funduszu emerytalnym ING w momencie złożenia wniosku o ustalenie prawa do emerytury,

b) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 2 i. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, poprzez jego niezastosowanie, w sprawie której przedmiotem jest roszczenie o prawo do emerytury nauczycielskiej, określonej w przepisach art. 88 ust. 1 i 2a ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela przez niezaliczenie do stażu pracy ubezpieczonego okresu odbywania przez niego przeszkolenia 'wojskowego' od dnia 4 września 1989 r. do dnia 24 stycznia 1990 r., Sąd w swych rozważaniach winien wziąć pod uwagę nie tylko czas obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w brzmieniu obowiązującym, do dnia 31 grudnia 1974 r., ale również ewentualne nadużycie prawa wskutek naruszenia zakazu ustanawiania takich regulacji ustawowych lub dokonywania takiej wykładni przepisów prawa powszechnie obowiązującego, które dopuszczałyby jakiegokolwiek pokrzywdzenie obywatela z powodu wykonywania publicznego obowiązku obrony ojczyzny.

Mając na uwadze powyższe wniosł o:

- zmianę powyższego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości, ewentualnie:
- uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji

oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Apelujący wskazał, że powód nie rozwiązał stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą, gdyż na obecnym etapie jego roszczenie ograniczone jest do ustalenia prawa do emerytury, na którą chciałby przejść w przyszłości. Zatem spełnienie tej przesłanki nie jest wymagane i jawi się, jako błąd w ustaleniach faktycznych, który ma wpływ na treść wydanego orzeczenia. Zgodnie z art. 88 ust. 1 ustawy Karta Nauczyciela, nauczyciele urodzeni po 31 grudnia 1948 r., a przed 1 stycznia 1969 r. zachowują prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek, jeżeli spełnili przesłanki przewidziane przez ustawę, z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy. Zatem przesłanką zachowania uprawnienia nie jest rozwiązanie stosunku pracy. Powód pomimo, iż pozostaje w stosunku pracy, żąda ustalenia prawa do emerytury. Zatem Sąd na obecnym etapie dokonał błędnego ustalenia faktycznego, iż powód nie spełnia przesłanki koniecznej do ustalenia prawa do emerytury, pomimo iż jej spełnienie nie jest na obecnym etapie wymagane.

Kolejnym błędem w ustaleniu stanu faktycznego w przedmiotowej sprawie jest ustalenie, iż powód nie spełnił przesłanki złożenia wniosku do otwartego funduszu emerytalnego o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym na dochody budżetu państwa. Z prawidłowo ustalonego stanu faktycznego wynika jednak fakt przeciwny, gdyż powód złożył oświadczenie o rezygnacji z członkostwa w otwartym funduszu emerytalnym ING w momencie złożenia wniosku o ustalenie prawa do emerytury.

Sąd Okręgowy w uzasadnieniu swego orzeczenia zajął się również oceną osiągnięcia przez ubezpieczonego określonego przez przepisy stażu pracy nauczycielskiej. Sąd Okręgowy wskazał, iż ubezpieczony nie uzyskał wymaganego przez ustawę stażu pracy nauczycielskiej w warunkach szczególnych, gdyż zaliczeniu nie podlega okres odbywania przez niego służby wojskowej, przez co naruszył prawo materialne, tj. art. 2 i 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP.

Zgodnie z uchwałą siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2013r., sygn. akt II UZP 6/13, czas odbywania zasadniczej służby wojskowej zalicza się do obliczenia stażu pracy i wcześniejszego przejścia na emeryturę osoby, która przed i po jej odbyciu pracowała w warunkach szczególnych. Przy uwzględnieniu stażu pracy ubezpieczonego należało uwzględnić czas odbywania służby wojskowej, a więc jedynie lata 1971 - 1973. Powód odbył w okresie od 4 września 1989 r. do 24 stycznia 1990 r., obowiązkowe przeszkolenie wojskowe. Zgodnie z art. 85 ust. 1 Konstytucji RP, obowiązkiem obywatela jest obrona ojczyzny, obowiązek ten przybiera zróżnicowaną postać, przejawia się m.in. w postaci odbycia służby wojskowej. Powód nie uchylał się od tego obowiązku i przeszedł przeszkolenie wojskowe trwające blisko 5 miesięcy. W czasie przeszkolenia wojskowego nie pracował zawodowo, jednak nie było to zależne od jego decyzji, gdyż w przypadku niczym nieuzasadnionego niestawiennictwa na przeszkolenie wojskowe, przewidziane były surowe sankcje. Przed przeszkoleniem wojskowym powód pracował w warunkach szczególnych, po zakończeniu przeszkolenia powrócił do poprzedniego miejsca zatrudnienia na takich samych warunkach. Fakt, iż powód odbył obowiązkowe przeszkolenie wojskowe w latach 1989 - 1990, a nie w latach 1971 - 1973, pozbawia go uprawnienia do zaliczenia okresu służby wojskowej do stażu pracy w warunkach szczególnych, a co za tym idzie możliwości wcześniejszego przejścia na emeryturę. Z art. 2 i 32 ust. 1 Konstytucji wynika zakaz ustanawiania takich regulacji ustawowych lub dokonywania takiej wykładni przepisów prawa powszechnie obowiązującego, które dopuszczałyby jakiegokolwiek pokrzywdzenia obywatela z powodu wykonywania publicznego obowiązku obrony ojczyzny. Zarówno w latach 1971 - 1973, jak i w latach 1989 - 1990 służba wojskowa była obowiązkowa, nie było więc możliwości zrezygnowania z jej odbycia i kontynuowania pracy zawodowej. Jednak skorzystanie z przywileju zaliczenia okresu służby wojskowej do stażu pracy w warunkach szczególnych i wcześniejszego przejścia na emeryturę, mają jedynie osoby, które odbywały służbę wojskową w

latach 1971-1973. Brak jest podstaw takiego uprzywilejowania i takiego zróżnicowania sytuacji obywateli, gdyż w obu podanych stanach faktycznych służba wojskowa była obowiązkowa. Powyższa regulacja zapewnia przywileje pewnej grupie osób i powoduje nierówne traktowanie wszystkich obywateli. Uprzywilejowując osoby, które odbywały służbę wojskową w czasie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 44, poz. 220 w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.), równocześnie dyskryminuje się osoby, które na takich samych warunkach odbywały służbę wojskową po 31 grudnia 1974 r. Powód realizując obowiązek odbycia służby wojskowej i nie uchylając się od niego w żaden sposób, utracił możliwość wcześniejszego przejścia na emeryturę. Reasumując powód został pokrzywdzony i pozbawiony przywileju wcześniejszego przejścia na emeryturę z powodu nałożonego na niego publicznego obowiązku odbycia służby wojskowej. Osoby, które pracowały w warunkach szczególnych i skutecznie uchylały się od spełnienia obowiązku przeszkolenia wojskowego, pracując w tym. czasie zawodowo miały możliwość skorzystania z przywileju wcześniejszego przejścia na emeryturę. Wobec powyższego apelacja niniejsza jest uzasadniona i konieczna.

Odpowiedź na apelację ubezpieczonego złożył organ rentowy. Wniósł o:

- 1) oddalenie apelacji w całości,
- 2) zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna, albowiem Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i prawnych w niniejszej sprawie oraz wywiódł słuszne wnioski w zakresie braku prawa wnioskodawcy do wcześniejszej emerytury, na mocy art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela.

Sąd Apelacyjny w pełni podzielił i zaakceptował ocenę oraz argumentację prawną przedstawioną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Istotę sporu w niniejszej sprawie stanowiło ustalenie, czy wnioskodawca spełnił przesłanki uprawniające do nabycia wcześniejszej emerytury nauczycielskiej, na podstawie art. 88 ww. ustawy, a w szczególności, czy spełnił przewidziany w tym przepisie warunek w postaci rozwiązania stosunku pracy.

Wyżej wskazany art. 88 ust. 1 jest unormowaniem szczególnym i w zakresie uprawnień emerytalnych nauczycieli normuje wszystkie wymagania, których spełnienie uprawnia nauczyciela do przejścia na emeryturę. Stosownie do jego treści nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze mają możliwość - bez względu na wiek - nabycia uprawnień emerytalnych po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy. Zgodnie z ustępem 2a ww. przepisu nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., jak skarżący, zachowują prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek, jeżeli: spełnili warunki do uzyskania emerytury, określone w ust. 1, w ciągu dziesięciu lat od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy, oraz nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa. Nowelizacja przepisu art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela z dnia 23 sierpnia 2007 r., dotyczyła odstąpienia od warunku rozwiązania stosunku pracy do dnia 31 grudnia 2008 r. przez nauczycieli urodzonych w okresie od 31 grudnia 1948 r. do 1 stycznia 1969 r., jeśli spełniają oni w tej dacie pozostałe warunki z art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, w tym legitymują się wymaganym okresem zatrudnienia. Stąd osoby urodzone w ww. okresie chcąc przejść na wcześniejszą emeryturę, muszą spełniać warunki z art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela do dnia 31 grudnia 2008 r., za wyjątkiem rozwiązania na swój wniosek stosunku pracy do tej daty. Warunek ten mogą one wypełnić po tej dacie. Jednakże do dnia wydania decyzji przez organ emerytalny winny rozwiązać stosunek pracy w określonym trybie, czyli na swój wniosek. Wprawdzie art. 88 ust. 1a ww. ustawy przewiduje, że nauczyciele spełniający warunki określone w ust. 1 mogą przejść na emeryturę również w wypadku rozwiązania stosunku pracy lub wygaśnięcia stosunku pracy,

ale jedynie w okolicznościach określonych w art. 20 ust. 1, 5c i 7 ww. ustawy, gdy dochodzi do likwidacji szkoły albo zmian organizacyjnych powodujących zmniejszenie liczby oddziałów w szkole lub zmian planu nauczania.

Skoro w rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy ustalił, że do rozwiązania nauczycielskiego stosunku pracy nie doszło i jest on nadal kontynuowany, to nie wystąpiła jedna z przesłanek warunkujących prawo do emerytury nauczycielskiej. Już z tego względu oddalenie apelacji ubezpieczonego było uzasadnione. Należy też wskazać, że ubezpieczony, składając do organu rentowego „wniosek o emeryturę” domagał się przyznania mu tego świadczenia, a nie ustalenia prawa do niej pod warunkiem rozwiązania stosunku pracy. Niezależnie od tego błędny jest pogląd skarżącego o dopuszczalności ustalenia przez sąd prawa do wcześniejszej emerytury nauczycielskiej pod warunkiem rozwiązania stosunku pracy. W tej kwestii należy odwołać się do poglądu prawnego wyrażonego w wyroku z 15 grudnia 2000 r., II UKN 147/00 (OSNP 2002 nr 16, poz. 389), w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że istota decyzji organu rentowego polega na rozstrzygnięciu o prawie do konkretnego świadczenia (lub o jego wysokości) jako całości, a nie o poszczególnych elementach składających się na to prawo. Sąd stwierdzający spełnienie przez ubezpieczonego jednego lub więcej warunków powstania prawa do świadczenia, nie może ustalić tego w sentencji wyroku, przy jednoczesnym oddaleniu odwołania ubezpieczonego od niekorzystnej dla niego decyzji organu rentowego. Istotnie, zgodnie z art. 100 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), prawo do świadczeń określonych w tej ustawie powstaje z dniem spełnienia się wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia. Wówczas też, na wniosek osoby uprawnionej, organ rentowy wydaje decyzję o przyznaniu prawa (art. 116 i 118 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Niespełnienie przez pracownika ustawowych warunków koniecznych do przyznania świadczenia powoduje wydanie decyzji odmownej. Wydanie takiej decyzji następuje, jak już wskazano, również wtedy, gdy pracownik nie spełnia chociażby jednego z ustawowych warunków niezbędnych do przyznania świadczenia. Jak z powyższych przepisów wynika, Sąd Apelacyjny po ustaleniu, że wnioskodawca nie rozwiązał stosunku pracy, nie mógł zmienić wyroku Sądu Okręgowego w ten sposób, aby oddalić jego odwołanie od decyzji organu rentowego, a jednocześnie ustalić, że spełnił pozostałe przesłanki dotyczące stażu pracy. Decyzja organu rentowego ma bowiem rozstrzygać o prawie do konkretnego świadczenia (lub o jego wysokości) jako całości, a nie o poszczególnych elementach składających się na to prawo.

Należy ponadto stwierdzić, że wyrok ustalający istnienie lub nieistnienie stosunku prawnego lub prawa jest dopuszczalny w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyjątkowo i tylko wówczas, gdy przepis tak stanowi, np. w sprawach o ustalenie istnienia lub nieistnienia obowiązku ubezpieczenia, obowiązku opłacania składek, zwrotu nienależnego świadczenia. Regułą jest zatem, że sąd ubezpieczeń społecznych w trybie rozpoznania odwołania od decyzji organu rentowego przyznaje konkretne świadczenie lub określa jego wysokość (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2008 r., I UK 267/07, niepubl.). Nie jest zatem dopuszczalne w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych wydanie wyroku ustalającego spełnienie przez ubezpieczonego niektórych warunków wymaganych do nabycia prawa do świadczenia i przyznającego to świadczenie pod warunkiem spełnienia pozostałych warunków w przyszłości.

Z tych względów nie było dopuszczalne ustalenie przez Sąd Okręgowy orzekający w sprawie, czy apelujący spełnił warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i przyjęcie, że – po uzyskaniu pozytywnego wyroku – mógł rozwiązać stosunek pracy.

Rację ma apelujący, że przepis art. 184 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS – po zmianie obowiązującej od 1 stycznia 2013r. – nie wymaga rozwiązania stosunku pracy. Ten wymóg nadal jednak obowiązuje nauczycieli chcących przejść na emeryturę w trybie art. 88 ust. 2 a Karty Nauczyciela. Wbrew twierdzeniom apelacji, wymóg rozwiązania stosunku pracy nie został przez przepis art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela wyłączony, a sformułowanie „1) spełnili warunki ..., z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy, ...”, oznacza że ten warunek może zostać spełniony po dniu 31 grudnia 2008r., ale przed złożeniem wniosku o emeryturę (wyroki SN z 25.06.2010r. II UK 64/10, z 13.05.2010r. II UK 352/09, z 20.11.2008r II UK 104/08, z 11.08.2009r. III UK 28/09, z 10.11.2009r. II UK 109/09, z 24.03.2009r. I UK 261/08).

Należy przypomnieć najważniejsze argumenty przemawiające za takim poglądem. Po pierwsze, uzyskania przez nauczyciela statusu emeryta z mocy samego prawa z chwilą spełnienia warunku dotyczącego okresu zatrudnienia i

pozostania w stosunku pracy nie jest uzasadnione. Art. 88 Karty Nauczyciela zakłada bowiem określoną procedurę przechodzenia na emeryturę. Nauczyciel nie staje się emerytem z mocy samego prawa, lecz na skutek własnego działania, przez wyrażenie woli przejścia emeryturę w postaci wniosku do właściwego organu oraz rozwiązanie stosunku pracy. Art.88. ust.1 wyraża tę zasadę wystarczająco jasno. Chodzi o określenie, że nauczyciele, jeżeli mają wymagany okres zatrudnienia, to "mogą - po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy - przejść na emeryturę". Z takiego określenia nie wynika możliwość uzyskania prawa do emerytury z tytułu wypełnienia wyłącznie warunku stażu.

Po drugie, za przyjętym stanowiskiem przemawia również - wbrew temu co podniesiono w apelacji - uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy Karta Nauczyciela (druk Nr 1929 z dnia 4 lipca 2007 r.). Zaproponowana zmiana Karty Nauczyciela miała na celu umożliwienie nauczycielom, którzy spełnią warunki dla przejścia na wcześniejszą emeryturę jej uzyskanie, niezależnie od terminu złożenia wniosku o rozwiązanie stosunku pracy.

Po trzecie wreszcie, wykładni art.88 ust. 2 lit. a Karty Nauczyciela, także w brzmieniu nadanym od dnia 31 sierpnia 2007 r., nie można dokonywać w oderwaniu od art.88 ust.1 i interpretować w sposób prowadzący do zróżnicowania zasad przechodzenia na emeryturę nauczycieli wyłącznie według kryterium daty urodzenia.

Skoro wnioskodawca nie rozwiązał stosunku pracy, nie mógł nabyć prawa do wcześniejszej emerytury.

Rację ma apelujący, że przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego i złożył wniosek o wykreślenie go z rejestru członków otwartych funduszy emerytalnych, z jednoczesnym przekazaniem do budżetu państwa środków pieniężnych zgromadzonych na jego rachunku w otwartym funduszu emerytalnym. Taki wniosek zawarty jest w części II wniosku o przyznanie emerytury. Ustalenia poczynione w tym zakresie przez Sąd Okręgowy były nieprawidłowe.

Wobec niespełnienia jednej podstawowej przesłanki przyznania prawa do emerytury, Sąd Okręgowy mógł już z tego powodu poprzestać na wyjaśnianiu i uzasadnianiu swojego stanowiska. Sąd Okręgowy jednakże dokładnie przedstawił stan prawny dotyczący uznawania okresu przeszkolenia absolwentów szkół wyższych jako okresu uprawniającego do wcześniejszej emerytury z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

Słusznie Sąd Okręgowy wskazał, że dla kwalifikacji okresu zasadniczej służby wojskowej (również wojskowego przeszkolenia absolwentów) jako okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach należy stosować regulacje prawne obowiązujące w okresie odbywania tej służby. Ubezpieczony odbywał przeszkolenie wojskowe jako absolwent szkoły wyższej w latach 1989 – 1990. W tym czasie nie obowiązywały już przepisy tworzące funkcję prawną pozwalającą na zaliczenie służby wojskowej do okresu pracy w warunkach szczególnych. Takie przepisy obowiązywały do 31.12.1974r.

W dotychczasowej judykaturze Sądu Najwyższego problematyka kwalifikacji niezawodowej służby wojskowej do celów emerytalnych była już kilkakrotnie analizowana, choć odbywało się to w nieco innym aspekcie niż ten, który ma związek z aktualnie rozpoznawaną sprawą. W tym miejscu należy zwrócić uwagę zwłaszcza na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2013 r., II UZP 6/13, w której przyjęto, że czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.) zalicza się - na warunkach wynikających z tego przepisu - do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym stosownie do art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W uzasadnieniu tej uchwały powiększony skład Sądu Najwyższego stwierdził, że rozstrzygany problem nie dotyczy ujmowania zasadniczej służby wojskowej jako okresu składkowego (albo zaliczalnego w rozumieniu poprzednich regulacji emerytalnych), lecz sprowadza się do określenia, czy ta służba jest równoznaczna z okresem pracy w szczególnych warunkach, wymaganym do nabycia wcześniejszej emerytury. Sąd Najwyższy wyraźnie zaznaczył, że na gruncie przepisów ubezpieczeniowych okres zasadniczej służby wojskowej nie jest obecnie i nigdy nie był okresem zatrudnienia (pozostawania w stosunku pracy), a to oznacza, że w okresie odbywania zasadniczej służby wojskowej żołnierz nie był pracownikiem zatrudnionym w szczególnych warunkach. Uwzględnienie okresu tej służby w stażu ubezpieczeniowym (jako okresu zaliczalnego albo równorzędnego), było możliwe - co najwyżej - tylko na podstawie odrębnego przepisu. Zgodnie z obowiązującym przed dniem 1 stycznia 1975 r. brzmieniem art. 108 ust. 1 ustawy

o powszechnym obowiązku obrony PRL, okres odbytej zasadniczej lub okresowej służby wojskowej zaliczał się do okresu zatrudnienia, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem, pracownikom, którzy po odbyciu tej służby podjęli zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym byli zatrudnieni przed powołaniem do służby albo w tej samej gałęzi pracy. Dodatkowo art. 106 ust. 1 tej ustawy nakazywał pracodawcy, który zatrudniał pracownika w dniu powołania do zasadniczej służby wojskowej, do jego zatrudnienia na poprzednio zajmowanym stanowisku lub na stanowisku równorzędnym pod względem rodzaju pracy oraz zaszerzegowania osobistego, jeżeli w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z tej służby pracownik zgłosił swój powrót do zakładu pracy w celu podjęcia zatrudnienia. Z kolei szczegółowe zasady zaliczenia zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia zostały uregulowane w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz.U. Nr 44, poz. 318 ze zm.), które w § 5 ust. 1 ustalało, że pracownikowi, który podjął zatrudnienie po odbyciu służby, należało zaliczyć okres odbytej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień uzależnionych od liczby lat pracy w danym zakładzie lub gałęzi pracy oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Z przywołanych regulacji - zdaniem powiększonego składu Sądu Najwyższego - wynikała zasada, zgodnie z którą pracownikowi, który we wskazanym terminie (30-dniowym) po zakończeniu służby wojskowej podjął pracę u tego pracodawcy, u którego był zatrudniony w chwili powołania do tej służby, okres służby był wliczany do okresu zatrudnienia w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Przepisy ustanawiały zatem fikcję prawną, z której wynikało, że pracownik zatrudniony w szczególnych warunkach, który po zakończeniu czynnej służby wojskowej powrócił do tego samego zatrudnienia w odpowiednim terminie, zachowywał - w okresie pełnienia tej służby - status pracownika zatrudnionego w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów emerytalnych. Powyższa zasada nie obowiązywała jednak wówczas, gdy okres służby wojskowej przypadał w innym czasie niż okres zatrudnienia. W końcowej części uzasadnienia uchwały powiększony skład Sądu Najwyższego podkreślił, że regulacje prawne w zakresie szczególnych uprawnień związanych z pełnieniem zasadniczej służby wojskowej, obowiązujące w poprzednim stanie prawnym, miały zastosowanie nie tylko w sferze prawa pracy, ale również w zakresie kwalifikowania takiej służby do okresów ubezpieczenia społecznego. Jeżeli zatem pracownik spełnił warunki powrotu do poprzedniego zatrudnienia, to zachował "ciągłość pracy", a okres zasadniczej służby wojskowej należy traktować jako zatrudnienie na takich samych warunkach, jak przed datą powołania do tej służby.

Przepis ten obowiązywał jednak do 31.12.1974r.

Mając na uwadze powyższe apelację jako niezasadną oddalono na podstawie art. 385 kpc.

SSA Romana Mrotek SSA Anna Polak SSA Barbara Białecka